

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ДОСТЪП ДО УНИВЕРСИТЕТИТЕ ЗА ХОРА С УВРЕЖДЕНИЯ

04 МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ОСВЕДОМЕНОСТТА ВЪВ ВУЗ

Проект АТУ „Достъп до университетите за хора с увреждания“

Референтен No 2019-1-BG01-KA203-062530

F R E E
accesses
for ALL

VARNA FREE UNIVERSITY MASARYK
UNIVERSITY UNIVERSITY

Consiglio
Nazionale delle
Ricerche

FUNDACJA INSTYTUT
ROZWOJU REGIONALNEGO

RAPIV

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ (ВСУ)

Masarykova University (MU)

Consiglio Nazionale Delle Ricerche (CNR)

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego (FIRR)

Регионална агенция за предприемачество и иновации – Варна (РАПИВ)

Октомври 2021

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ И РЕЧНИК НА ДУМИТЕ	3	
ОБХВАТ НА ДОКУМЕНТА <i>Bookmark not defined.</i>	4	<i>Error!</i>
ВЪВЕДЕНИЕ <i>defined.</i>	4	<i>Error! Bookmark not</i>
ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СЪПКИТЕ В МЕТОДОЛОГИЯТА <i>defined.</i>	5	<i>Error! Bookmark not</i>
1. Анализ на задачата <i>defined.</i>	5	<i>Error! Bookmark not</i>
2. Обмяна на опит <i>defined.</i>	16	<i>Error! Bookmark not</i>
3. Разработване на модела на обучение <i>defined.</i>	20	<i>Error! Bookmark not</i>
ИЗВОДИ <i>defined.</i>	34	<i>Error! Bookmark not</i>
Ключови понятия и определения <i>defined.</i>	35	<i>Error! Bookmark not</i>
Препратки	37	

СЪКРАЩЕНИЯ И РЕЧНИК НА ДУМИТЕ

СНР	Consiglio Nazionale Delle Ricerche – National Research Council
КПХУ	Конвенция за правата на хората с увреждания
ЕС-СДУЖ	Статистика на Европейския съюз относно доходите и условията на живот
ФИРР	Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego – Foundation “Institute for Regional Development”
ВУЗ	Висше учебно заведение
ИР	Интелектуален резултат
ВП	Водещ партньор
ДП	Добра практика
МУНИ	Masaryk University
РАПИВ	Regional Agency for Entrepreneurship and Innovations - Varna
ОН	Обединени нации
ВСУ	Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“
СЗО	Световна здравна организация

ОБХВАТ НА ДОКУМЕНТА

Една от дейностите, планирани да се реализират по време на изпълнението на проект ATU, е разработването на модел на система за повишаване на осведомеността във висшите учебни заведения (ВУЗ). Моделът за повишаване на осведомеността във висшите училища ще позволи на партньорите по проект ATU да предоставят на служителите на висши училища фундаментални познания за способностите, нуждите, пречките и ограниченията, за да се осигурят равни възможности на студентите с увреждания.

Тези насоки са разработени от Регионална агенция за предприемачество и иновации - Варна (RAPIV).

Предоставени са критерии, на които моделът да отговаря и са очертани стъпките, които трябва да се следват.

Отговорностите и задълженията на партньорите по проекта, както и очаквания принос на всеки партньор са дефинирани в него,

ВЪВЕДЕНИЕ

Проект ATU „Достъп до университети за хора с увреждания“ се финансира по програма Еразъм + на ЕС, Ключово действие 2, Стратегически партньорства в областта на висшето образование.

Основната цел на проекта е да се разработи цялостна и адаптивна моделна система от услуги за подпомагане на студенти с увреждания във висшите учебни заведения в европейските страни.

Моделът включва следните елементи:

- Създаване на модел със списък на услугите за подкрепа на студенти - изчерпателен структуриран списък, отговарящ на различни нужди от конкретен вид и ниво на увреждане, необходим модел на приложение и т.н;

- Модел за изграждане на информираност сред висшите училища от различен тип (академични, административни и т.н.) - включително методология за изграждане на информираност и адаптивност на учебните програми.

- Разработване на методология за внедряване на услуги за подкрепа във висшите учебни заведения въз основа на интензивно тестване на предлаганите модели услуги във всяка страна партньор.

Настоящият документ очертава основните стъпки и методология за разработването на модели за повишаване на осведомеността, включително разработването на модел за обучение за информираност, адаптиран към нуждите на различни видове персонал.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СЪПКИТЕ В МЕТОДОЛОГИЯТА

Процесите винаги са разделени на стъпки и фази, за да се гарантира, че проверките и тестванията се извършват в подходящото време, с цел избягване на каквито и да е продължителни и скъпоструващи промени в края.

Целият процес за разработване на обучителни модели може да бъде разделен на различни последователни стъпки:

Анализ на
задачата	{	1) Идентифициране на целевите групи
2) Идентифициране на нуждите от обучение на целевата група
3) Идентифициране на ДП от партньорите
4) Списък с умения и знания, подходящи за моделите на обучение
Разработване
на модели за
обучение	{	5) Разработване на модули за обучение
6) Проектиране и разработване на учебни материали за конкретните обучения
7) Пилотно тестване на моделите за обучение
8) Оценка на резултатите
9) Преразглеждане и финализиране на

моделите на обучение

1. Анализ на задачата

Преди да се пристъпи към задачата за разработване на модела за повишаване на осведомеността, е необходимо добро познаване на нуждите и наличните услуги за подпомагане на студентите с увреждания.

Според Световната здравна организация (СЗО), в Европейския регион между 6 до 10 на всеки 100 души са с увреждания, което е приблизително 135 милиона души.

Няколко политически документа, особено свързаните със Стратегията „Европа 2020“, са разработени с цел, наред с другото, да насърчат гражданите да завършат висше образование. Една от областите е свързана с групи в неравностойно положение, включително хора с увреждания.

Тъй като изследването по тази тема показва (данни на Евростат), че броят на студентите с увреждания се е увеличил, особено в някои страни, все пак той е значително по-нисък, сравнен с общото население. Последните налични данни посочват, че в Европа първи и втори етап на висшето образование са получили 29,4 % от хората с увреждания на възраст от 30 до 34 години, докато 43,8 % са тези, които нямат увреждане¹.

Разбира се, в отделните страни той е различен. Целта на стратегията „Европа 2020“ е: „Увеличаването на дела на населението на възраст от 30 до 34 години, завършило висше или еквивалентно образование до поне 40%“, което все още не е постигнато в много от страните от ЕС.

Все още няма официален набор от данни за иновативни услуги за студенти с увреждания, предоставени от университетите. Ето защо, партньорите разработиха проучване за предлаганите услуги за подкрепа на студенти с увреждания сред висшите училища в рамките на дейности по интелектуален резултат 2, а целта е да се изготви списък с модели на услуги за подкрепа, включващ структуриран, сортиран списък със стандартни и иновативни услуги, които са, и биха могли да бъдат предоставени, с техните подробни описания (нуждите, на които отговарят, целеви потребител, условия за кандидатстване и т.н.).

¹ Статистика на Европейския съюз за доходите и условията на живот-2018 г., <https://www.disability-europe.net>

Проучването е използвано за събиране на информация за услугите за подкрепа, достъпни в Европа и извън нея в следните области: архитектурна, дигитална, информационно-комуникационна, дидактически класове, правна основа и други, като евакуация, обучение и осведоменост. Събрана е и основна информация по отношение на университетите, като се вземе предвид броят на студентите с увреждания, както и спецификацията и броят на разпоредбите. В резултат на това е изготвен списък с услуги за подкрепа, адаптиран към нуждите на висшите училища.

СТЪПКА 1:

Идентифициране на целевите групи

Основната целева група е персоналът на висшите училища, предоставящ услуги за студенти с увреждания, а втората целева група включва заинтересовани страни на местно и регионално ниво:

Персоналът на висшите училища може да бъде разделен на три вида:

а) Персонал на ВУЗ:

- академичен персонал (професори, изследователи, преподаватели);
- административен персонал (лица по поддръжката, технически персонал и др.);
- управленски персонал.

б) Заинтересовани страни на местно и национално ниво:

- органи, отговорни за политиката и законодателството във висшето образование;
- политици и вземащи решения по отношение на висшите училища;
- местни администрации и други местни заинтересовани страни;
- агенции и неправителствени организации, работещи за хора с увреждания.

За да достигнат целевите групи, комуникационните дейности следват общия комуникационен план на проекта, целящ повишаване на обществената

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

осведоменост във връзка с извършваната работа и разпространение на констатациите, резултатите и иновативните въпроси, които ще бъдат повдигнати по време на изпълнението на проекта.

СТЪПКА 2:

Идентифициране на нуждите от обучение

Като част от проект ATU беше проведено проучване, включващо 63 университета от 13 държави. Бяха положени усилия за получаване на информация за услугите за подкрепа достъпни в Европа и извън нея в следните области: архитектурен, дигитален, информационно – комуникационен, дидактически класове, правна основа и др., като евакуация, обучение, осведоменост.

Според резултатите от проучването, проведено във връзка с разработването на списъка с модела за подкрепа, основните предизвикателства пред достъпността за студенти с увреждания са:

1. Архитектурна достъпност

Университетите все още не са напълно достъпни за студенти с увреждания:

- 11% от анкетираните университети посочват, че **по-малко от половината от входовете им са пригодени** за хора със специални нужди, а 10% казват, че половината от входовете им са достъпни;

- 11% от университетите са с по-малко от половината адаптирани стаи.
3% от университетите твърдят, че отговарят на този критерий само в

малка степен или изобщо не отговарят;

- Само 11% от университетите оценяват възможно най-високо адаптацията си при използване на надписи на Брайлово писмо;

- **Контрастни или тактилни маркировки на повърхности** се използват в голяма степен (повече от половината) само в 24 % от университетите, докато само 5 % твърдят, че ги прилагат в най-висока степен.

- 40 % от университетите не осигуряват обучение по специална ориентация в университета.

2. Цифрова достъпност

- По-малко от половината университети покриват стандартите за достъпност на своите уебсайтове и приложения.

3. Достъп до информация и комуникация

- Само 21 % от анкетираните университети отговарят, че всичките им учебни материали са достъпни и предоставени в подходяща форма за студенти с увреждания.

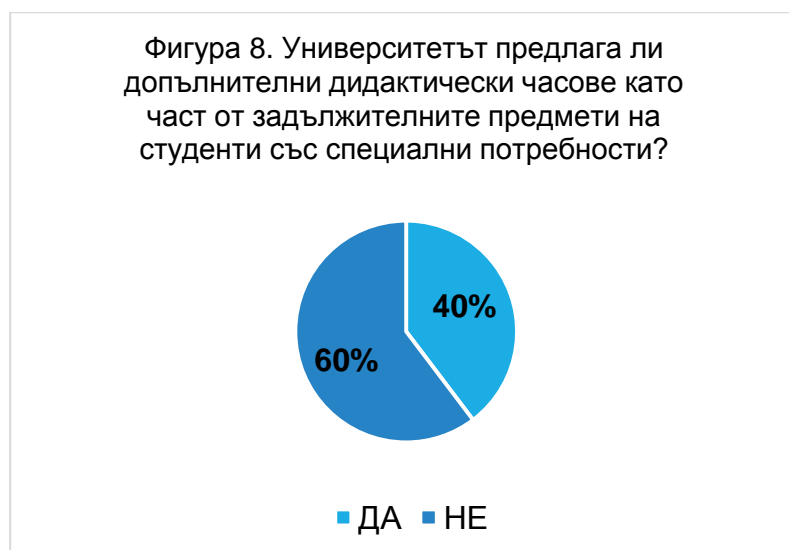
По-малко от половината от учебните материали са достъпни и предоставени в достъпна форма в 11% от университетите, а половината от всички материали са достъпни за студенти с увреждания в 24%.

- Само 13% от анкетираните университети отговарят, че всичките им публикувани и представени мултимедийни материали са достъпни с преводи на жестомимичен език, субтитри за глухи и аудио описание. 44% от университетите посочват, че нямат или имат малко такива материали, които са подходящо адаптирани. По-малко от половината притежават 21% от университетите, половината притежават 10%, и повече от половината притежават 13%.

- 41% от университетите не предлагат подкрепа под формата на жестомимичен превод (вкл. онлайн) по време на лекции, изпити и административни услуги.
- 40 % от университетите не осигуряват пространствена ориентация в университета.
- За 35 % от университетите графикът на учебните часове и изпитите не е адаптиран за студенти със специални потребности.
- 46% от университетите нямат езикови курсове, пригодени за студенти със специални нужди.
- 35 % от университетите не осигуряват допълнителни дидактически часове като част от задължителните предмети за студенти със специални потребности.

4. Университетски стандарти и разпоредби

- 19 % от университетите нямат университетски стандарти, уреждащи правата и задълженията на студентите със специални нужди.
- 27% нямат университетски стандарти, които да регламентират правата и задълженията на преподавателите към студенти със специални потребности.

5. Липса на информираност

- 67% от анкетираните университети организират специализирани курсове за обучение на университетски служители в областта на образованието и комуникацията с хора със специални нужди. Въпреки това, една трета (33%) от университетите не предлагат такова обучение.

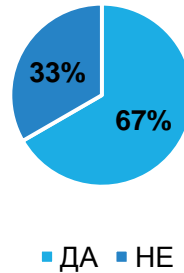
След анализа на резултата от анкетата беше създаден модел със списък на услугите за подкрепа на студенти като пример за универсална и гъвкава система за подкрепа за студенти с увреждания.

Пълният списък на услугите за подпомагане на студенти с увреждания е представен в интелектуален резултат 2 на проект ATU: Модел на услуги за подпомагане на студенти с увреждания.

Според опита на партньорите по проекта, дори най-добрите услуги за подкрепа, предоставяни на студенти с увреждания в университетите, може да не са достатъчни за пълното им включване в образователната система. Разбирането и осведомеността на персонала на висшите училища и съответните заинтересовани страни е от съществено значение за техния успех. Проучването обаче показва, че една трета от университетите все още не предлагат обучение за осведоменост на своите служители.

Фигура 9. Организиран ли се специализирани курсове за обучение на университетския състав в областта на образованието и комуникацията с хора със специални потребности?

Университета Масарик проведе допълнително проучване относно модела за повишаване на осведомеността в университетите в Словакия и Чехия.

В повечето университети услугите се предоставят от център за подкрепа на студенти с увреждания.

Резултатите от проучването показаха, че най-голямото предизвикателство за центровете е ниската осведоменост за предоставяните услуги, по-голямата нужда от популяризиране на центъра и по-широкото използване на социалните мрежи.

Заклучение

Консорциумът се съгласи, че трябва да се разработи достатъчно добра система за изграждане на осведоменост и да се предприемат адекватни действия, за да се предоставят на различен тип персонал (академични преподаватели, административен и технически персонал и т.н.) фундаментални познания за способностите, нуждите, какво може да представлява бариери и ограничения, с цел осигуряване на равни шансове на студенти с увреждания.

Изграждането на модела за повишаване на осведомеността на персонала на висшите училища ще включва както методология, така и модели на учебни програми, адаптирани към нуждите на различни видове персонал.

Опитът на всички партньори в дейността, посветена на подобряване на политиката за приобщаване в университетите, ще допринесе за създаването на модел на методология за разработване на ефективна система за изграждане на осведоменост.

Разпределение на задачите

- РАПИВ разработи проект на методология на модела за изграждане на осведоменост и го представи за обсъждане и одобрение от всички партньори по проекта;
- РАПИВ координира обмяната на опит между партньорите по проекта, идентифицирането и събирането на добри практики.
- Партньорите обсъдиха и оцениха идентифицираните добри практики и избраха най-подходящите практики за трансфер. Въз основа на получените резултати, партньорите обсъдиха и избраха основни умения и знания, които да бъдат включени в модела на обучение;
- Следвайки разработената методология, ФИРР предложи основата на модела на обучение, а РАПИВ предложи подробно разпределение на задачите за неговото разработване между партньорите според техния опит и експертиза;

- Проекти на дизайна на курса с конкретни учебни резултати и съдържание на обучението и наставничеството, които осигуряват основата на моделите на обучение, бяха изготвени и обсъдени от партньорите по проекта;
- **Всички партньори** са включени в процеса на разработване и оценка на моделите на обучение, с цел улесняване процеса на обучение на участващите организации.

1. Обмяна на опит

Международният характер на партньорството позволи да се съберат добри практики, опит и експертиза от различни перспективи – повече и по-малко напреднали държави, по-големи и по-малки, публични и частни висши училища, различен опит в законодателството и др.

СТЪПКА 3:

Идентифициране на добри практики на обучение за повишаване на осведомеността от партньорите по проекта

За да бъде обобщена и сравнена информацията, беше събран сходен опит под формата на добри практики от обучителни инициативи за повишаване на осведомеността относно приобщаването и достъпността за хората с увреждания.

Всеки партньор представи своя опит или експертиза от собствената си страна, но и от други институции според типа организация, и различните законодателни и политически условия в съответната държава.

Партньорите са използвали различни подходи в зависимост от вида (публична/частна), размера на институцията и националната законодателна рамка.

Пълно описание на добрите практики и методологията за техния подбор и оценка е дадено в **документ IO4 - Обмен на опит за разработване на система за изграждане на информираност за моделите във висшите учебни заведения.**

Обобщението на установените добри практики е представено в следната таблица:

№	Име на ДП	Страна	Кратко описание
1.	Обучение за повишаване на осведомеността за специалните потребности на студенти с увреждания във ВСУ	България	Еднодневна обучителна програма, за повишаване на осведомеността на академичния персонал на университета относно нуждите на студенти с увреждания
2.	MUST седмица - Услуги за студенти със специални нужди, тема „Универсален дизайн за учене“	Чехия	Едноседмична обучителна програма, за повишаване на осведомеността, с цел да се въведе концепция за универсален учебен дизайн на персонала от партньорски висши училища и да се сподели практически опит за услугите, предлагани в Центъра за подпомагане на студенти със специални нужди в университета Масарик.
3.	Обучение за повишаване на осведомеността относно специфичните нужди на студенти с увреждания във ВУЗ.	Полша	Еднодневно обучение за повишаване на осведомеността, насочено към повишаване на знанията и повишаване на осведомеността относно специфичните нужди на студентите с увреждания във ВУ.
4.	Магистър по управление на уврежданията и разнообразието	Италия	Основната цел на магистърската програма е да се обучат професионалисти, активни в областта на различията и уврежданията, за управление, координиране и работа с

			различни организации и хора. Обучението насърчава осведомеността, включването и познаването на нуждите на хората с различия/увреждания.
--	--	--	--

СТЪПКА 4:

Оценка на ДП според установените нужди

Избраните добри практики се оцениха от всички партньори по следните критерии:

- Уместност
- Въздействие
- Ефективност и ефикасност: резултат във връзка с ресурсите
- Иновация
- Широкообхватно участие
- Трансфериране (Колко трудно е да се трансферира и адаптира)
- Устойчивост

Партньорите избраха най-добра/и практика/и, получили най-високата оценка за адаптиране и трансфер при разработването на иновативния модел за повишаване на осведомеността.

Резултати от оценката на добрите практики

По време на онлайн среща на 31 март 2021 г., партньорите обсъдиха и оцениха добрите практики съгласно горепосочените критерии.

По отношение на първия критерий **уместност**, партньорите се съгласиха, че практика № 3, представена от ФИРП „Обучение за повишаване на осведомеността относно специфичните нужди на студенти с увреждания във ВУЗ“, е в най-голяма степен в съответствие с идентифицираните нужди и бариери, както и с целта на проект АТУ и може да допринесе за разработването на модела на обучение. Партньорите също така се съгласиха, че тя има висок потенциал за въздействие и вече е доказала своята ефективност при провеждането на обучение за обща информираност в полските университети.

Практиката № 3 на ФИРП беше оценена като лесно приспособима към различни условия в зависимост от нуждите на висшите училища, както и от нуждите на различни видове персонал.

Практика №2, представена от университет Масарик „MUST седмица - Услуги за студенти със специални нужди, тема „Универсален дизайн за учене“ на Университетския център за подкрепа на студенти със специални нужди - център Teiresias, беше оценен като най-иновативен, тъй като Центърът също е и изследователска институция, разработваща свои собствени технологични решения. Център TEIRESIÁS си сътрудничи директно с отделни факултети в университет Масарик, за да повиши осведомеността и да предостави консултации и съвети във факултетите във връзка с обучението на студенти със специални потребности и свързаните с тях услуги.

Център TEIRESIÁS организира едноседмично обучение за повишаване на осведомеността за университетския персонал, представяйки опита си и е насочено предимно към висши училища, които биха искали да внедрят модела на TEIRESIÁS като център за подкрепа на студенти с увреждания.

Партньорите се съгласиха, че макар практиката на центъра TEIRESIÁS да е от значение за целите на проекта и да има значително въздействие върху приобщаването на студенти с увреждания, тя не може да бъде лесно адаптирана или прехвърлена във всички държави/региони, тъй като това ще изисква много ресурси и опит и не биха били приложими за всички висши училища. За тези висши училища, които ще прилагат модела, дейността ще бъде демонстрирана като водеща в областта, и всеки, който се интересува, може да намери контакти и да получи допълнителна информация.

Университетът Масарик ще продължи да допринася със своя опит, като предоставя методологически насоки при подготовката на общия модел на обучение за осведоменост и ще участва в разработването на учебните материали.

В резултат на оценката, практика № 3 на ФИРП беше избрана от партньорите по проекта като най-подходяща за адаптиране и трансфер при разработването на иновативен модел за повишаване на осведомеността.

След приключване на процеса на оценка партньорите се съгласиха, че ФИРР ще представи схемата на програмата за обучение за повишаване на осведомеността, за да могат другите партньори да очертаят основните стъпки и да започнат разработването на модела на обучение.

2. Разработване на модела на обучение

СТЪПКА 4:

Списък от умения и знания, подходящи за модела на обучение

За всяка задача, включена в определен вид дейност, следващите разработчици на обучение посочват уменията и знанията, необходими за изпълнение на задачата. Уменията обикновено включват действия като измерване, обработка и представяне на информация и запис, изчисляване, комуникация, вземане на решения и т. н. Необходимите знания са информацията, необходима за правилното изпълнение на дадена задача.

Изходната точка е „Какви са основните знания и умения, които са необходими на университетския персонал при работата им със студенти с увреждания?“.

Въз основа на споделения опит и ДП сред партньорите и разглеждайки идеите от какви обучения се нуждае университетският персонал, за целите на проекта се задават следните основни групи теми:

ОБЩО ОБУЧЕНИЕ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ОСВЕДОМЕНОСТТА ОТНОСНО УВРЕЖДАНИЯТА

А. ПРИЧИНИ И ВИДОВЕ УВРЕЖДАНИЯ

- Формално-правната ситуация на студентите с увреждания.
- Митове и стереотипи относно хората с увреждания.
- Видове увреждания.

Б. ПРИОБЩАВАЩА СРЕДА ЗА УЧЕНЕ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Налична информация и комуникация за хора с увреждания

(Приобщаващо преподаване и методи на обучение, използващи подход, ориентиран към студента/обучаемия);

- Достъпна среда

- **Достъпни образователни материали** (в мултисензорна форма) - как да се адаптират учебните материали в отговор на специфичните нужди (основно обучение под форма на представяне на информацията, формати, видове документи и др.).

- Обучение на специални умения и компенсаторни техники

В. ПОМОЩНИ ТЕХНОЛОГИИ

- **Симулиране на увреждане (опит с бариери)** и подкрепа на практика (казуси).

- **Помощни технологии** - основни видове и примери (софтуер за четене на текст, помощник за подписване, инструменти и устройства и др.);

Хоризонтални теми/Основни умения: комуникация, социални умения, дигитални умения (помощни технологии/достъпна информация/адаптация на обучението/рекламни/материали)

СТЪПКА 5:

Разработване на модули за обучение

Като част от процеса на разработване, всеки партньор организира избраните умения и знания, които да бъдат преподавани в логически учебни единици, наречени модули. разработването на всеки модул включва цели на обучението и кратък план с информация, примери и упражнения, които, използвайки уменията и знанията ще предложат възможности за практика.

Разработването на всеки модул се планира, започвайки с кратка версия, през разширена версия до пълен модул. Разширената версия на модулите уточнява по-пълно информацията и видовете примери и упражнения, които трябва да бъдат предоставени.

Следният формат за организиране на обучението е одобрен от партньорите по проекта:

- **Обучението ще бъде организирано в шест сесии, по 45 минути и ще бъде организирано в 3 отделни модула.**

- **Обучителните събития ще комбинират теоретична част под формата на лекции, последвани от практическа част, включително казуси и демонстрации.**

Освен това трябва да се осигури проследяване на събитията, за да се предостави допълнителна подкрепа на участниците чрез възможността да задават въпроси или да изискат експертен съвет.

Всички учебни материали ще бъдат достъпни в цифров формат.

CNR предоставя онлайн платформа, където могат да се качват всички материали. (<http://atu.pa.itd.cnr.it>)

Описание на модулите

Модул I: Причини и видове увреждания, последици за образователния процес

Описание на модул I:

Първият модул за обучение е въведение в **основните** понятия относно уврежданията и последиците от тях за образователния процес.

Модулът включва 4 подтеми:

Подтема 1: Формално и правно състояние на хората с увреждания

- **Обща статистика и основни политики относно хората с увреждания и достъпа до образование**

Според Световната здравна организация (СЗО) между 6 и 10 на всеки 100 души живеят с увреждания в Европейския регион, което е приблизително 135 милиона души.

Няколко политически документа, особено свързани със стратегията „Европа 2020“, са разработени с цел, наред с другото, да насърчат гражданите да придобият висше образование. Една от обхванатите области е свързана с групи в неравносложно положение, включително хора с увреждания.

Изследването по тази тема представя (данни на Евростат), че броя на студентите с увреждания се е увеличил, особено в някои страни, но все пак той е значително по-нисък, отколкото към броя на общото население. Последните налични данни сочат, че в Европа първият и вторият етап на висшето образование са достигнати от 29,4 % от хората с увреждания на възраст от 30 до 34 години, докато 43,8 % са за тези, които нямат увреждане.

- Права на студентите с увреждания - специфично за страната законодателство.

Тази част от обучението е специфична за всяка страна.

Партньорите по проекта предоставиха информация относно законодателството и разпоредбите за студентите с увреждания в техните страни:

[България](#)

[Чехия](#)

[Италия](#)

[Полша](#)

Подтема 2: Митове и стереотипи относно хората с увреждания. Последници от стереотипите за образователния процес

- Митове и стереотипи
 - хората с увреждания са като деца - винаги имат нужда от помощ;
 - хората с увреждания винаги се нуждаят от подкрепа;
 - по-голямата част от хората с увреждания са с умствени увреждания;
 - хората с интелектуални затруднения не могат да учат;
 - всички хора с увреждания се срамуват от това;
 - инвалидността е заразна, тя е наказание за грехове;
 - хората с увреждания са тъжни, фокусирани върху увреждането си, не се радват на живота;
 - хората с разстройства от аутистичния спектър са особено надарени,
 - слепите хора имат по-добър слух, по-чувствителни са на допир и могат да пеят красиво;
 - лица с тежка степен на увреждане не могат да работят.
- Последници от стереотипите

- задълбочаване на вътрешните предразсъдъци;
- ограничаване на взаимоотношенията, избягване на интеграция;
- неадекватни / твърде ниски или твърде високи очаквания към хората с увреждания;
- предубедено отношение към хората с увреждания;
- изключване от групата;
- игнориране на нуждите и мнението на хората с увреждания.

Подтема 3: Видове увреждания – [Примери,ограничения](#)

- Сензорни увреждания (зрение, слух)
 - Зрителни увреждания - слепи и хора с увредено зрение
 - Глухота и загуба на слуха
- Физически увреждания (нарушения на двигателните органи, заболявания на вътрешните органи)
 - Подвижност (ползване на: инвалидни колички, патерици, бастун, рамка за ходене)
 - Формиране на вътрешни/ външни органи
 - Физически капацитет, издръжливост или сръчност (рефлекторни действия, мускулни спазми);
 - Изисква постоянна помощ от друг човек
- Ментално здраве
Най -честите проблеми с психичното здраве са: депресия, параноя, биполарно разстройство, шизофрения, личностни и тревожни разстройства.
- Намалени комуникативни умения (напр. дисглозия, афазия, хора, които заекват, някои хора, страдащи от аутизъм, хора с диагноза мутизъм)
 - хора със значителни проблеми с артикулацията (напр. заекване, шепот, силна носова реч);
- Повсеместни нарушения в развитието (ПНР) (напр. аутизъм и синдром на Аспергер, синдром на Рет и синдром на Хелър)
- Интелектуални увреждания (в резултат на хронично заболяване, например деменция, болест на Алцхаймер) или мозъчно увреждане в резултат на злополука, хипоксия, инсулт или нараняване)
- Когнитивни разстройства (КР), известни също като неврокогнитивни нарушения (НКН)

Цели Въведените основни понятия относно уврежданията разбиват стереотипите относно хората с увреждания	Резултати от обучението Подобряване на общото разбиране по въпросите на уврежданията
Методи на обучение: лекция, дискусия, въпроси и отговори, демонстрации	
Източници	1. Презентация - The causes and types of disability, consequences for the education process
Обратна връзка	Формуляр за обратна връзка, въпроси и отговори, дискусия
Общо необходимо време: 2 x 45 min	

Модул II: Приобщаваща учебна среда

Описание на Модул II:

Обучението ще въведе **основните принципи за достъпност и приобщаваща учебна среда**. Той разглежда принципите на комуникация със студенти с увреждания, общите правила за достъп до информация и образователни материали. След завършване на този модул участниците ще имат основни умения и знания, необходими за общуване със студенти с увреждания.

Модулът включва 6 подтеми:

Подтема 1: Обработка на информация и комуникация

- представя основните принципи на общуване
- идентифициране на най-често срещаните характеристики на а) универсален начин на учене и б) препятствия за преодоляване като индивидуални улеснения (както е описано в [глава 2.6](#) от ръководството за *приобщаващо висше образование*):
 - студенти със зрителни увреждания
 - достъпност както на физическа, така и на виртуална среда, ориентация в неизвестна среда (виж [подтеми 2](#) и [3](#))
 - достъпност на печатни и електронни материали (текстове, таблици, графики, виж [подтема 4](#))
 - студенти с увреден слух
 - достъпност на звуковата комуникация както във физическа, така

и във виртуална среда (акустика, програма STTR, контури, тълкуване, виж [подтема 5](#))

- обучение за устно и писмено общуване, усвояване на език, вж [подтема 6](#))
- студенти с мобилни увреждания
 - достъпност както на физическата, така и на виртуалната среда (класни стаи, тоалетни и т.н., виж [подтеми 2](#) and [3](#))
 - достъпност на печатните и електронните материали, виж [подтема 4](#))
- студенти със затруднения в обучението
 - Проблеми, произтичащи при четене и писане (виж [подтеми 2](#), [3](#), [4](#))
 - Други проблеми
- ученици с психологически затруднения
 - ориентация в непозната среда
 - проблеми, свързани с виртуалната среда (поддържане на камерата включена)
 - Адаптация към стресови ситуации и под натиск на времето (виж [подтема 6](#))

Подтема 2: Достъпна физическа среда

- универсален начин за учене
 - международни и национални законодателни стандарти за сгради
 - достъпност и използваемост на оборудването
 - наблюдение на ситуацията и публикуване на информация, виж [Виртуалното ръководство](#) на МУНИ
- индивидуални улеснения
 - временно приспособяване на сгради, мебели или оборудване (временни платформи, преносими стълби и др.)
 - лична и/или педагогическа помощ при необходимост

Подтема 3: Достъпна виртуална среда

- универсален начин на учене
 - международни и национални законодателни стандарти за информационни системи
 - достъпност и използваемост на приложенията
 - наблюдение на ситуацията и публикуване на информация
- Индивидуални улеснения
 - временна корекция на настройките

- алтернативни системи и/или приложения
- лична и/или педагогическа помощ, при необходимост

Подтема 4: Достъпни документи и образователни материали

- универсален начин на учене (принципи на достъпните образователни материали са описани в [глава 3.3](#), [глава 3.4](#) и [глава 3.5](#) от ръководството за *приобщаващо висше образование*)
 - без печатни материали
 - производство на достъпни електронни текстове и таблици; графичен (визуален пласт) с алтернативно описание
 - надписи и алтернативно описание на аудио пласт
- **Индивидуални улеснения:**
 - Студенти със зрителни увреждания
 - печатни материали във визуално модифициран формат (увеличен, променен контраст или цветове) електронни материали (текстове, таблици, графики) като алтернатива на печатните (да бъдат визуално модифицирани и/или прочетени чрез речев или тактилен изход) тактилни документи на физически носители (текст на брайлово писмо, таблици, тактилни графики и карти, 3D печат), виж [Принципи на тактилното графично производство](#) и [Тактилни карти и графики](#)
 - личен четец само в извънредни ситуации
 - студенти с увреден слух
 - аудио пласт с индивидуално добавени надписи и описания, ако е необходимо
 - студенти с увреждане в подвижността
 - електронни материали като алтернатива на печатните (с лесна обработка)
 - личен асистент при необходимост
 - Студенти с нарушения в ученето
 - електронни материали като алтернатива на печатните (да бъдат визуално модифицирани и/или прочетени чрез речеви изход)

Подтема 5: Достъпна аудио комуникация

- **универсален начин на учене**
 - качествена акустика
 - индукционни контури в учебните зали
 - без аудиодомофонни системи в сгради

- **индивидуална настройка за студенти с увреден слух**
 - временни индукционни контури, слушалки и други цифрови слухови апарати
 - временно променящо се визуално и пространствено разположение за подобряване на четенето от устните или използване на личен слухов апарат
 - визуализация на речта както във физическа, така и във виртуална средата (надписи, програма STTR, жестомимичен език, реч с реплика и др.) или чрез тълкуване на жестомимичен език или система
 - личен асистент, водещ бележки при необходимост.

Поддтема 6: Обучение на специални умения и стратегии за компенсация

- **универсален начин на учене**
 - специализиран персонал, обучен и готов да предложи конкретни курсове и консултации
 - налични помощни технологии (временни платформи, преносими стълби и др.)
- **Индивидуални улеснения**
 - **студенти със зрителни увреждания**
 - обучение по ориентация в непознатата среда (физическа и виртуална)
 - индивидуално обучение за визуално ориентирани предмети (математика, науки, география, анатомия, история на изкуството и др.) и предмети, основани на недостъпни технологични принципи (посочващи устройства в ИТ и др.)
 - обучение за правилно използване на помощни технологии и алтернативни системи, приложения, тактилни табели или графики и др.
 - тренировъчни презентации, език на тялото и др.
 - **студенти с увреден слух**
 - индивидуално преподаване за устно или акустично ориентирани предмети (чужди езици, музика и танци, отборни спортове и др.) и предмети, основани на недостъпни технологични принципи (необходима аудио комуникация и др.)
 - индивидуално преподаване на местен или чужд жестомимичен език
 - обучение на академично четене и писане

<ul style="list-style-type: none">□ обучителни презентации чрез преводач и др.■ студенти с увреждания в подвижността<ul style="list-style-type: none">□ обучение за правилно използване на помощни технологии и алтернативни системи, приложения и др.□ тренировъчни презентации, език на тялото и др.■ студенти с нарушения в ученето<ul style="list-style-type: none">□ обучение за правилно използване на помощни технологии за четене□ обучение за академично четене и писане, ефективно използване на проверка на правописа и др.■ студенти с психологически затруднения<ul style="list-style-type: none">□ редовни консултации и психотерапии за преодоляване на стресовите ситуации□ обучение по системи за управление на времето или друга помощна технология.□ тренировъчни презентации, език на тялото и др.	
Цели Модулът представя основните принципи за достъпност и приобщаваща учебна среда.	Резултати от обучението В края на този курс университетският персонал ще придобие основните умения и знания, необходими за преподаване и комуникация със студенти с увреждания.
Методи на обучение: Теоретична част - лекция, дискусия, въпроси и отговори, демонстрации	
Източници	Презентация
Оценяване	Форма за обратна връзка, дискусия въпроси и отговори
Общо необходимо време: 2 x 45 min	

Модул III: Помощни технологии

Описание на модул III: Този модул представлява преглед на наличните помощни технологии и бариерите за преодоляване.

Модулът включва 2 подтеми:

Подтема 1: Симулиране на увреждания / практически опит за преодоляване на бариерите

- Симулация на сетивно увреждане
 - Използване на бастуни за придвижване като слеп човек

- Симулация на физическо увреждане
 - Преодоляване на препятствия и придвижване в инвалидна количка
- Симулация на когнитивно увреждане
 - Симулация на това как текст се възприема от човек с дислексия

Подтема 2: Практическа подкрепа (казуси и упражнения)

- Подкрепа за студенти **със сетивни** увреждания
 - Демонстрация на програма за четене на екран от незрящ човек
 - Демонстрация на брайлови материали / 3D карти
 - Демонстрация на приложения за разпознаване на реч в помощ на хора с увреден слух / водене на бележки
- Подкрепа за студенти с физически увреждания
 - Използване на виртуални гидове, Осигуряване на ориентационна обиколка
- Подкрепа за **студенти** с когнитивни увреждания
 - Помощни технологии за четене
- Подкрепа за **студенти** с психологически затруднения
 - Казуси - техники за управление на времето, работа в малки групи.

Цели

По време на този курс потребителите ще имат възможност да придобият практически опит с използване на помощни технологии

Резултати от обучението

В края на този курс потребителите ще придобият основни познания и практически опит в използването на различни видове помощни технологии за студенти с увреждания.

Методи на обучение: Практическа демонстрация, казуси

Ресурс/задание

Демонстрация на помощни технологии, практически упражнения

Оценяване

Форма за обратна връзка, дискусия, въпроси и отговори

Общо необходимо време: 2 x 45 min

СТЪПКА 6:

Планиране и разработване на учебни материали

Учебните материали за фазата на тестване ще бъдат изготвени съгласно гореописаните учебни програми и също така ще бъдат адаптирани към специфичните нужди на висшите училища във всяка страна.

Обучителните и помощните материали ще бъдат разработени за интерактивно динамично обучение. Материалите трябва да включват печатни материали, брошури, упражнения, задания и шаблони, видео и аудио материали, работни карти, казуси и симулационни игри.

При разработването на учебните материали трябва да се имат предвид следните точки:

- Създавайте учебното съдържание и оценявайте съгласно критериите, които са пряко свързани с поставените учебни цели.
- Направете всичко възможно обучаемите да говорят и да взаимодействат с учителя и помежду си по време на обучението.
- Уверете се, че има много възможности за обратна връзка по време на обучението.
- Учебните материали да бъдат разделени на малки части, които са по-лесни за усвояване и разбиране.
-
- Подредете разделения на части обучителен материал в логична последователност - дадена част да надгражда предишната или хронологично и т.н.
- Опитайте се да използвате подход на „смесено обучение“, който включва обучение в няколко различни формата (компютърно базирани, ръководени от инструктори и т.н.).
- Опитайте се да интегрирате разказването на истории и сценарии в обучението.

При създаването на материали винаги трябва да се имат предвид две основни неща: (1) това, което ще помогне на обучаемите да учат най-ефективно и (2) целите на обучението.

СТЪПКА 7:

Пилотно тестване

Тестването на пилотните модели на обучение ще се извършва от избрани висши учебни заведения във всяка страна партньор като част от внедряването на Интелектуална продукция 5 - Методология за внедряване на услуги за подпомагане в системите на ВУЗ.

Пилотни тестове ще бъдат организирани на международно ниво, най-вече за тестване на моделите на обучение, разработени за повишаване на осведомеността сред университетския персонал за специфичните нужди на студентите с увреждания.

Обратната връзка от участниците в обучението ще бъде анализирана и използвана за подобряване на модела на обучение.

СТЪПКА 8:

Оценка на резултатите

Добре създадените критерии за разработване на програми за обучение са от решаващо значение за гарантиране на ефективността, и най-важното, за разкриване на реалната стойност на програмата за обучение. Този метод включва оценка на ефективността на вашето обучение на три различни нива. Тези три оценки са:

1. Реално обучение на персонала на ВУ:

Оценките по време на обучението трябва да показват реалното усвояване на целите от персонала на ВУЗ. Това може да включва

обикновени тестове за ниво на знанията, сесия или казуси с въпроси и отговори, симулации на работа или практически упражнения за умения и нагласи..

2. Реакцията на персонала на висшето училище към обучението:

Персонала на висшето училище хареса ли обучението? Преценяват ли, че са научени? Съдържанието ново ли беше? Полезно ли беше съдържанието? Това може да се установи, като наблюдавате участниците по време на обучението, питате за тяхното мнение или раздавате анкети. Отпечатаните анкети могат да се раздават след обучение (веднага след обучението), но по-добри резултати могат да бъдат получени, ако анкетата е онлайн и е анонимна.

3. Количествено измерими резултати:

Колко представители на персонала са повишили своята информираност и уменията си за работата със студенти с увреждания.

Оценката и мониторингът трябва да се организират на ниво: висши училища, проведени обучения и общи впечатления от целевата група.

Шаблоните за оценка ще бъдат разработени съвместно от партньорите.

	<p style="text-align: center;">СТЪПКА 9: Проверка и финализиране на модела за обучение</p>
---	--

Моделът за повишаване на осведомеността ще бъде преразгледан и доработен въз основа на получената обратна връзка и оценка на резултатите.

Подобрената версия на модела на обучение ще бъде представена от РАПИВ и ФИРР.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ако е необходимо ще се направят окончателни промени и финалната версия на модела на обучение ще бъде представена за одобрение.

ИЗВОДИ

Разработването на иновативни модели на обучение включва процес на тяхното разработване, тестване и валидиране. Полученото ноу-хау ще осигури (1) учебна програма, планове за обучение, събиране и обобщение на информацията по обхванатите и липсващите теми за подобряване на осведомеността относно уврежданията; (2) сравнение на образователните системи, анализ на резултатите и (3) дизайн на курса с конкретни учебни резултати, разработване на учебно съдържание. След това те ще бъдат адаптирани към спецификите на всяка страна партньор и нуждите на висшите училища и ще бъдат тествани като част от интензивната фаза на тестване на резултатите от проекта в рамките на IO5. И накрая ще бъде направена финална корекция и финализиране на учебната програма за повишаване на осведомеността.

Ключови понятия и определения

Лица с увреждания	Хората с увреждания включват лица с трайна физическа, психическа, интелектуална и сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с обкръжаващата ги среда би могла да възпрепятства тяхното пълноценно и ефективно участие в обществото равноправно с останалите. (Конвенция за правата на хората с увреждания, чл.1).
Включване на хората с увреждания	Значителното участие на хората с увреждания в цялото им разнообразие, насърчаването на техните права и разглеждането на перспективите, свързани с уврежданията, в съответствие с Конвенцията за правата на хората с увреждания.
Достъпност	Осигуряване за хората с увреждания на равен достъп до физическата среда на живеене, до транспорта, информацията и комуникациите, включително до информационните и комуникационните системи и технологии и до всички останали удобства и услуги, отворени или предназначени за широката общественост, както в градските, така и в селските райони. (Конвенция, член 9).
Универсален дизайн	Дизайн на изделия, жизнена среда, програми и услуги, които да се ползват в максимална степен от всички хора, без да се налага тяхното адаптиране или специализиран дизайн. Понятието "универсален дизайн" не изключва наличието на спомагателни уреди и пособия за определени групи лица с увреждания, когато това се налага. (Конвенция, член 2).
Дискриминация въз основа на увреждане	Всякакво правене на разлика, всякакви ограничения или изключения, основаващи се на увреждане, имащи за цел или последица нарушаване или отменяне на зачитането, признаването или равноправното упражняване на всички права на човека и основни свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област. Това включва

	всякакви форми на дискриминация, включително отказ за предоставяне на разумни улеснения. (Конвенция, член 2).
Разумни улеснения	"Разумни улеснения" означава всякакви необходими и подходящи модификации и приспособления, които не водят до непропорционално или неоправдано обременяване на околните, когато такива са необходими във всеки конкретен случай, за да се осигури на човека с увреждане признаването или упражняването на всички права и основни свободи наравно с всички останали. (Конвенция, член 2).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Препратки

1. Academic Network of European Disability Experts (ANED); European Disability Expertise (EDE) - <https://www.disability-europe.net> – [Employment, unemployment, activity, education \(Early school leavers & Tertiary education\)](#)
[Source of data: EU-SILC 2018 Release 2020 version 1](#)
2. Eurostat Educational Attainment Statistics
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Educational_attainment_statistics
3. [Inclusive Higher Education, Zuzana Čerešňová, Prague 2018](#)
4. United Nations, Convention on the Rights of People with Disabilities, 2006.
5. World Health Organisation, European Region, Disability statistics,
<https://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/disability-and-rehabilitation/data-and-statistics/facts-on-disability> .